Tószeg

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOM

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ 5

2. TÓSZEG BEMUTATÁSA 8

3. ÖRÖKSÉGÜNK 13

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA 22

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK 42

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 42

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA 76

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK 78

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK 81

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

„ A szülőföld szálai örök összekötők
a tájjal és a földdel, amiből az ember lett,
és amivé lesz, és nem szakadhat el soha”
(Fekete István)

A kézikönyv bemutatja Tószeg település természeti környezetét, épített örökségi és természeti értékeit, mindazon elemeket, melyek a településre jellemzőek.

A kiadvány segítséget szeretne nyújtani az építtetőknek, akik itt szeretnék leélni az életüket és környezetbeillő, esztétikus házat álmodnak és ehhez minőségi környezetet szeretnének megteremteni. Segítség szeretne lenni a tervezőnek, aki igyekszik megvalósítani a megrendelője elképzelését oly módon, hogy figyelembe veszi az épített és természeti környezetet és olyan házat tervez, amely szemet gyönyörködtet, környezetbeillő és esztétikus.

A kézikönyv építészeti szemléletformáló célt szolgál, a települési környezet megjelenését meghatározó jellemzőket és elvárásokat tartalmazza.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, azonban figyelembevételükkel elkerülhetjük, hogy a település karaktere megváltozzon, elősegítjük, hogy a kialakult jellegét megőrizze és erősítse azt. A kézikönyv folyamatosan formálódik a létrejövő újabb és újabb épületek, műtárgyak, természeti környezet folyamatosan alakítják, bővítik tartalmát.

A kézikönyvben nem tudjuk feltárni a település teljes egészét, nem tudunk bemutatni minden épületet, de törekszünk a legjellegzetesebb, a település karakterét, arculatát meghatározó példákat bemutatni a teljesség igénye nélkül.

Célunk, hogy a kézikönyvet olvasó, lapozgató reális képet kapjon Tószegről és áttanulmányozva a kézikönyvet kibontakozzon előtte a településkép.

Ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is, akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket, és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. TÓSZEG BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Tószeg község Jász-Nagykun-Szolnok megye délnyugati sarkában és Szolnok déli szomszédságában, a várostól 9 km távolságra fekszik. A Szolnoki kistérséghez tartozó település határos Pest megyével.

A község lakónépességének száma 4400 fő körüli, kismértékű ingadozással.

Hagyományokkal rendelkeznek az itt élők az állattartásban, a szántóföldi gazdálkodásban, kertgazdaságok művelésében és kézművesiparban (pl. fűzvessző feldolgozás, fazekasság).

Jelentős a „vízhez kapcsolódó" tevékenységek köre a természetes vízfelületek (Tisza-folyó, pihenést szolgáló horgász-tavak) és a mesterséges élővíz-felületek (Gerje-Perje csatorna, Gerje-belvízelvezető csatorna, stb.) közelsége miatt.

A település életét meghatározza a természetvédelemhez szorosan kötődő változatos, természeti értékekben dús táji környezet, aTisza ártere, a Gerje-menti füves puszták és az itt élő sokszínű, gazdag állatvilág.

Egyedi kulturális, történeti emlék található a község szívében, a több ezer éve lakott Laposhalom vagy Kucorgó. Az európai hírű mintegy 3800 éves bronzkori település maradványai, a halom rétegsora a közép-európai bronzkori időmeghatározás alapjául szolgált a régészek számára.

Tószeg a Duna–Tisza közi síkvidék és a Szolnoki-ártér kistáj területén található. E tájrész hasznosításában a rétek és legelők, valamint ártéri jellegű ligeterdők és rétlápok jellemzőek. A kistáj 85 és 98 m közötti tengerszint feletti magasságú.

Település külterületének egy része a Gödöllői-dombság és a Tisza-völgye között elhelyezkedő löszökkelés futóhomokkal fedett alacsony ármentes síkság a Gerje–Perje sík. Az enyhén hullámos síkság kisebb részei mélyedésekkel, szikes laposokkal mozaikszerűen tagoltak. A mélyfekvésű laposokhoz agyagos, illetve szikes területek kapcsolódnak.

A Gerje és Perje ér völgymelléke iszapos, homokos, csapadékos években belvizes, helyenként tőzeges síklápokkal tagolt ártéri síkság.

A község külterületének déli részén meghatározó a 28-30 ha nagyságú, patkó alakú horgásztó és a körülötte kialakított, mintegy 900 db mezőgazdasági kiskert (Tiszavárkonyi határrész). A volt zártkertekben a gyümölcsösök helyett már részben üdülőkert jellegű „díszkertek" találhatók. Itt korábban gyümölcs és zöldségtermesztés folyt, erre utalnak az utcanevek is a Cseresznye, Dió utca, Kertész utca. Napjainkban a termelési és pihenési funkció együtt van jelen a területen. A kertek mintegy felén gazdasági épület, és pihenő épület épült.

Tószeg hagyományaiban állattartó település. A község külterületén kisebb-nagyobb kiterjedésű majorokban korábban nagyüzemi állattartás folyt.

Tószeget is magába foglaló kistáj az Alföld flóravidék Duna-Tisza közi flórajárásba tartozik. Eredeti növénytársulásait a pusztai tölgyes és alföldi gyertyános tölgyes erdőtársulások alkották, azonban ezek mára a túlnyomó mezőgazdasági területhasználat miatt szinte teljesen kipusztultak. Napjainkra az árterek és vízjárta területekről a keményfás ligeterdők kisebb állománytól eltekintve „eltűntek" a Közép-Tisza vidékéről. Helyüket először az őshonos fűz-nyár ligeterdők foglalták el, majd ezeket is felváltották a nemesnyár-ültetvények, melyek az itt élő állatok számára sem táplálékot, sem búvóhelyet, sem szaporodó helyet nem tudnak biztosítani.

Napjainkban az erdőgazdasági területeken elsősorban ültetvényerdők: nyárfás fiatal és középkorú erdők találhatók (Nagy lapos, Vízfenék).

Tószeg határában jellemző még a folyó mentett oldali hajdanán lefűződött, vagy a folyószabályozással leválasztott élővízű holtágak is. Ezeket függetleníteni lehetett a Tisza vízjárási szeszélyeitől, így az itt élők halastóként, horgásztóként hasznosították. Később partjaikat kiparcellázva megjelentek a hobby kertek, zártkertek.

Tószeg tájhasználatára, tájképi megjelenésére egyre jobban jellemző az ipari termelés az egykori Központi major területén kialakult gyárak, az Accell-Hunland kerékpárgyártás, az EUROSZOL Varroda, a BACHL Kft., valamint a Tiszavárkony felé vezető út mellett napjainkban is dinamikusan fejlődő Tóth és Fiai Kft., a Ferroflex 2000 Kft. mellett még több kisebb vállalkozás üzemel. Tószeg az elmúlt évtizedek során ipari településsé változott, nagy számban a helyben lakó munkaerőt foglalkoztatva és környékbeli települések lakóinak is munkát biztosítva. Ezek mellett lényeges szerepe van a szolgáltató tevékenységeknek is.

Tószeg intézményellátottsága megfelelő,az oktatási intézmények közel egymáshoz helyezkednek el, karbantartzásuk, felújításuk folyamatos. A településen művelődési, kulturális és sportolási intézmények megtalálhatók, ahol programokkal teszik színesebbé az itt élők mindennapjait.

A településen a kereskedelmi ellátás, egyéb szolgáltatások megfelelők, üzletek, pénzintézet, szolgáltató vállakozások állnak rendelkezésre.

A településszerkezet az évszázadok alatt alakult ki. A település életében és a szerkezeti fejlődésben is nagy szerepe van a Tisza folyónak, amely a belterület északnyugati részét határolja és befolyásolja a település terjeszkedését. A belterület egy része őrzi halmazos szerkezetét, meghatározóak a szabálytalan telkek, a teresedések, a kiszögellő közterületek. A vasúton túli részen szabályos telekosztású részekkel találkozunk, ahol a telekméretek megközelítően azonosak, az utcák egyenes vonalvezetésűek, mérnöki tervek szerint épültek.

A következő fejezetekben bepillantást nyerhetünk Tószeg épített és természeti örökségébe, valamint a településen lévő jó példákból is ízelítőt kapunk. Az ajánlásokat a településen építeni, felújítani, átalakítani vágyók számára állítottuk össze.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

1368-ban említik először Thozegh formában, a ma is használatos Tószeg helységnév 1715-ben már fellelhető.

Pesty Frigyes gyűjtése szerint: „neve Tószeg, vagy Tószög fekvésétől van, mivel a Tisza árja – amely itt közönségesen tónak neveztetik.

A tószegi híres laposhalomra először Abonyi Lajos író hívta fel a figyelmet, mesterséges domb, amelynek oldala tele volt kagylókkal, bögrékkel. 1876-ban Budapesten rendezett VIII. praehistoriai és antropológiai kongresszus alkalmával a Nemzeti Múzeum régésze, Csetneki Jelinek Elek által feltárt halmot a nagy olasz régésznek, Luigi Pigorininek is bemutatták. Ekkor figyeltek fel a halomra. Később a hollandiai egyetem professzora, Van Giffel folytatott itt ásatást. Ez a halom volt Kelet-Európa legelső megvizsgált bronzkori telepe. Az európai hírű mintegy 3800 éves bronzkori település maradványai, a halom rétegsora a közép-európai bronzkori időmeghatározás alapjául szolgált a régészek számára.

A Laposhalom ex-lege védett régészeti lelőhely, mely mind a település múltjának emléke, mind régészeti értéke miatt Tószeg meghatározó védett értéke.

Tószeg árvízmentes szinten épült halmazfalu. Paraszti társadalma Szolnok közelsége miatt hamar polgárosult. A települést először 1368-ban említik Thozegh néven. Valószínűnek látszik, hogy magyar eredetű település. Feltételezhető, hogy e kedvező fekvésű helyet a honfoglalók igen korán megszállták. Az Árpád korban és később is folyamatosan lakott, népessége Szolnok 1552-es ostromát is átvészelte. A tizenötéves háború idején lakossága a közeli Szolnok védelme alatt megmarad, sőt a Tisza túlsó partjáról menekülni kényszerülőket is gyakran befogadja. Lakosságának megfutamodása a törökkor végére tehető, 1690-ben ugyanis már puszta helyként írták össze. Ez azonban átmeneti lehetett, s a lakossága nemcsak visszatért, hanem 1692-ben a túri menekülteknek is otthont adott. A XVIII. század elején az ország különböző részeiből elmúlásával azonban újra meg újra visszatértek, így a település mindvégig folyamatosan lakottnak tekinthető.

1368-ban Nagy Lajos ceglédi adománylevelének határbejárása Tószeget nem művelt területként, egyes vélemények szerint lakatlan helyként tünteti fel, birtokosait sem említve. Vass Előd kutatásai szerint a kunok használták ugyan a művelés alá nem fogott határt legelőként, de a település puszta volta nem igazolható. 1380-ban Paládics földesuraként említik a Wesseni (Vezsenyi) családot, akiknek a birtokai később 11 községen át Tiszasasig húzódtak. 1408-ban Zsigmond Tószegen Garázda Miklósnak és Szilágyi Lászlónak ad birtokrészt. Nem lehetett az egész falu az övéké, mert 1450-ben a budai káptalan jelentés arról ír, hogy Wesseni László érdekében körül kell határolni Tószeget és Paládicsot. Wesseni László halála után Cegléden lakó özvegye már birtokkal együtt fegyverrel tör Nyársapát és a klarissza apácák ceglédi jobbágyaira, amiért a király valószínűleg elveszi a birtokot, s az 1466-os erőszakos cselekmény után Tószeget, Vezsenyt, Paládicsot és Abonyt Kinizsi Pálnak adományozza. Kinizsi Pál kérésére Tószeget Külső-Szolnok megyéhez tartozónak nyilvánítják. Mátyás halála után a település birtokost cserél. 1508-ban Cheői Antalt és Tamást magvaszakadt birtokosként említik, s ennek következtében rövid időre koronabirtokká válik. 1512-ben Mária királyné és a gyermek II. Lajos Werbőczy Istvánnak adományozza a birtokot. 1522-ben II. Lajos egy Prágában kelt oklevélben Abony, Tószeg és Paládics birtokában megerősíti, majd 1523-ban be is vezeti a birtokba Werbőczy Istvánt és fiát, Imrét.

Dózsa György Cegléden állomásozó hadai Szolnok alatt a várkonyi réven kelnek át, s minden bizonnyal Tószeget is érintik. A törökkor kezdetén a birtok Werbőczy családjának kezén marad, s ebben az adományozott leányunokáit is megerősíti a király 1549-ben. 1568-ban következik be, amikor is Horváth Gáspár és János, illetve a Szolnokot birtokként megkapó Parlaghy György a földesúr. 1552-ben a Szolnokot körülfogó törökseregek a lakosságot ideiglenesen menekülésre késztették, de ezt követően valószínűleg rövidesen visszatért lakossága, mert 1559-ben már népes hely, s a környék többi települése is lakott. Cegléd, Várkony, Varsány, Túr, Balaszentmiklós és főként Szolnok khász városok környezetében a XVI. században minden bizonnyal védelmet élvezett a falu. A török hódoltság megszünteti a Heves-Külső-Szolnokhoz való tartozását. A török közigazgatás szerint, mint a Tisza jobb partján fekvő települést a budai szandzsákba osztják be. A török hódoltság első évtizedeiben jelentős haltizedet fizetnek Tószeg lakói, s ez az adónem egyben foglalkozásukra, megélhetésükre is utal.

A reformáció Tószeget is érintette. 1562-ben a Szolnokra fogolyként érkező Szegedi Kiss István prédikátornak lehetett szerepe az áttérésben. Az áttérésre mutat az is, hogy a katolikus egyháznak fizetett dézsma összege 1578-tól fokozatosan csökken, majd meg is szűnik.

A virágzó egyházi élet bizonyítéka az 1637-ből származó, rendkívül értékes tószegi kehely, s prédikátorai is ismertek voltak.

Szolnok visszavétele nem járt jelentős harcokkal, így Tószeg léte sem forgott kockán. Kétségtelen azonban, hogy a századvégi létbizonytalanság leapasztja a lakosságot, s tudunk Nagykőrösre befutott jobbágyokról, Szolnokra húzódó tószegiekről. 1690-ben pusztaként tartják nyilván a helyet. Ilyen állapotba csupán átmeneti lehetett, mert már a túri és varsányi menekülőket ő fogadja be. 1700-ban pedig már pecsétje is van a községnek, azaz szervezett községi élet állapítható meg.

A visszatelepülők a Rákóczi-szabadságharc idején megfutásra kényszerülnek. Amikor Rabutin csapatai 1706-ban visszafoglalták és egy évig tartották Szolnokot, a tószegiek újra elmenekültek. 1711-től a lakosság új beköltözőkkel gyarapodott.

1728-tól már az egyik jelentős birtokos Balogh Imre volt, aki a katolikusok betelepedését is szorgalmazta. A XVIII. század második felére kialakult Tószegen a református és katolikus falurész (Alvég, Felvég), s a jövevény katolikusok kerültek túlsúlyba. Ehhez a járványok (az 1730-as döghalál, az 1738-as pestis, mely a lakosság egyharmadának okozta halálát) is hozzájárulnak, mert ezek a törököt átvészelt református törzslakosságot pusztították leginkább, Balogh Imre földesúr segítségével építik meg a katolikusok templomukat is, de segíti őket az építkezésben a váci egyházmegye is.

1770-ben készült a község urbáriuma. A község földesurai több falura kiterjedő közbirtokosságot alkottak, s számszerint 21-en voltak. A tószegi úrbéres jobbágyok 1845-ben az 1836. VI. t.c. szellemében pert indítanak a zsellértelek megnagyobbítása érdekében, a járulékföldek ügyében, s ezt meg is nyerik. Valószínűleg ez a sikeres per az oka, hogy az 1848-as események nem hagytak nyomot a falu életében. Tószeg határában Paládicson ütköznek meg először Karger császári tábornok hadai Vécseyvel és Damjanichcsal 1849. március 5-én. 1859-ben készült el a tagosítási térkép, amely már az 1846-ban lefolytatott és megnyert per adatait tartalmazza.

1897-ben Tószegen általános aratósztrájk tört ki, amely sikerrel végződött. Tószeg a második világháború időszakában a hadi események központjába került.

A terület (belterület, külterület) szerkezeti vázát elsősorban a meglévő vonalas létesítmények (utak, vasút, vízfolyások, védőtöltés) alakítják.

A település szerkezete híven tükrözi a kialakulásának folyamatait. Tószegen meghatározó volt a Tisza és az árterülete. Így a falu az árvízmentes magas szinten szabálytalan, görbe utcákkal apró telkekkel, un. Halmaz településként (Alvég). Később a település növekedett, maradt a szabálytalan utcás jelleg, de a telekméretek megnőttek, gazdálkodásra alkalmassá váltak. (Felvég)

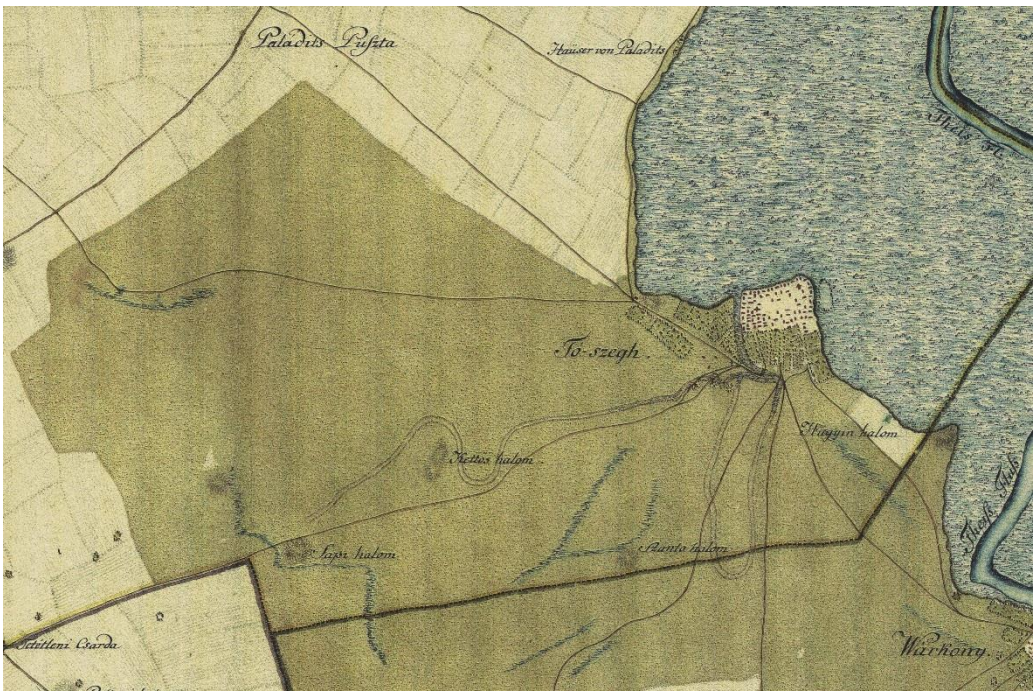

I. számú katonai felmérés térképe (forrás: www.mapire.hu)

Az átmenő főközlekedési útvonal menti területek felértékelődtek, beépítésre kerültek, s a beépítést, a települést erőteljesen megnyújtotta. A vasútvonal megépítése kettészeli a belterület, s a további fejlődés a település új, tervezett, szabályos utcahálózatú részét hozta létre. Újabb fejlődési állomás volt a Karai út két oldalán kialakított szabályos telekosztások és egyenes összekötő utak kialakítása. A három közlekedési irányba fejlődő beépítés egy lepkeszárnyhoz hasonló településalakzatot hozott létre, melyhez lapos külterületi mezőgazdasági területek kapcsolódnak.

Kiemelést érdemel továbbá a Felvégen lévő katolikus templom és a plébánia épülete. A templom telepítésének községközpont alakító szerepe van.

1727-ben alapították a községben a Szent Mihály arkangyal tiszteletére emelt katolikus templomot. A templom elődje 1737-ben épült, a ma is álló templom 1756-ban épült torony nélkül, a torony építése 1806-ban volt.

A településen a régi épületek nagy részét átalakították vagy újjáépítették elsősorban a Tisza nagy árvizei miatt. A 2000. év nagy tiszai árvize Tószegen az egykori Büge településrészt teljesen megsemmisítette. Az árvízvédelmi fővédvonalon belül elhelyezkedő településrész nem építhető be. Az árvízek miatt nagyon kevés régi épület maradt fenn, jellemzően a telekstruktúra bizonyítja és mutatja Tószeg történelmi hagyományát.

Meglévő hagyományos épületek vannak a Hősök terén, a Pázmány és Árpád utcában és még elszórtan a településen.

Néhány fennmaradt deszkaoromzat őrzi az elmúlt időket. Jellemzően díszesen faragott oromzat, ahol a lakói vallási hovatartozása is megjelenik.

Az épített örökség része az eredeti formájában fennmaradt egykori indóház, mely ma is vasútállomás épületeként funkcionál.

A külterületen lévő természeti értékek mind településkép, mind a természeti környezet miatt kiemelkedő értékék. A Tisza folyó és a folyót kisérő galériaerdő és növénytársulások a Közép – Tiszai Tájvédelmi Körzet része. A külterületen lévő értékek közé tartozik a Jászkarajenői Puszták, Natura 2000 különleges madárvédelmi és kiemelt jelentőségű természetközeli terület.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

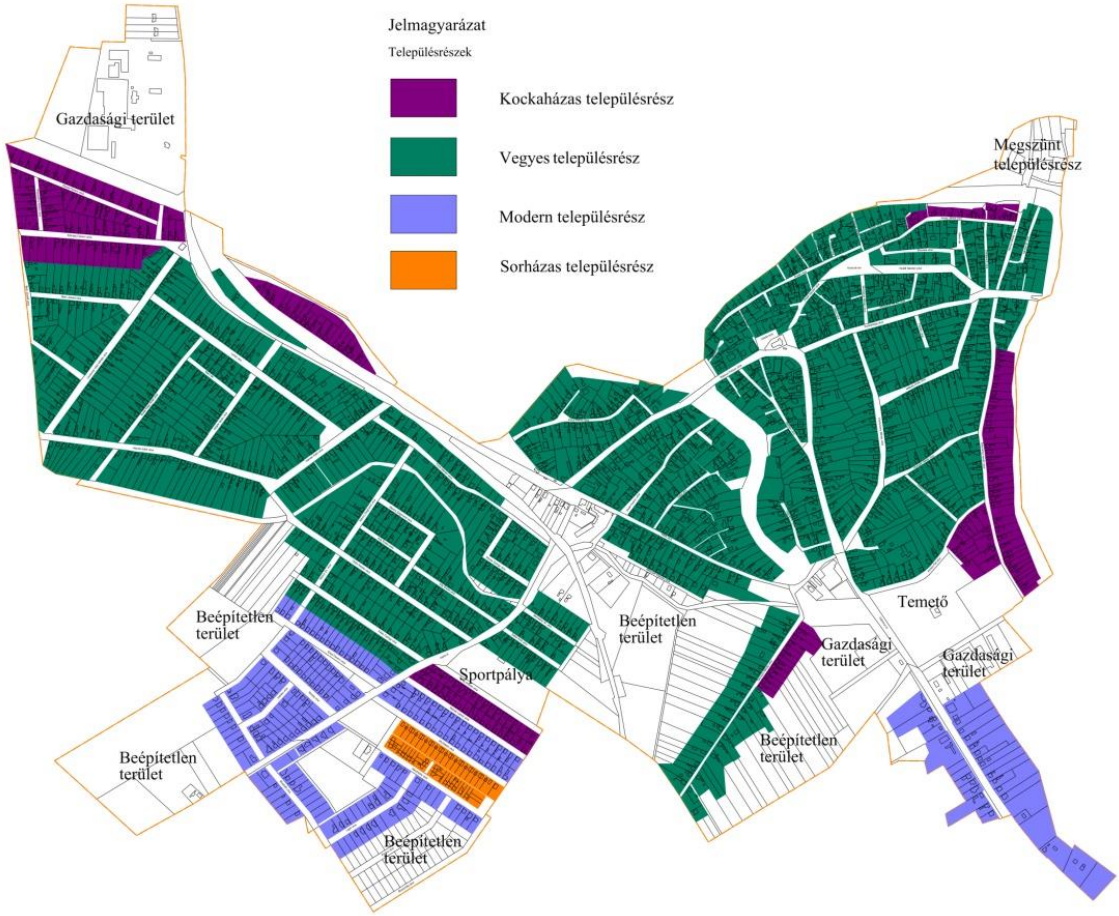

A terület (belterület, külterület) szerkezeti vázát elsősorban a meglévő vonalas létesítmények (utak, vasút, vízfolyások, védőtöltés) alakítják.

A település szerkezete híven tükrözi a kialakulásának folyamatait. Építészetileg több különböző karakterű területet tudunk lehatárolni, némelyiknél tisztán csak egyféle beépítési mód és arculat a jellemző, azonban a település nagy része átépülő településrész, ahol még néhány népi lakóház fellelhető, de a folyamatos átépülés során egymás mellett különböző tipusú lakóházak épültek.

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

Tószeg belterületének nagy része a folyamatos változás, az avulás miatt felszabaduló telkeken való építés miatt ide sorolható.

Ezen a településrészen egyszerre jelen van a még régi, népi lakóház az utcára merőleges gerincével, tornácos vagy anélküli kivitelben, a kockaházak jellemzően sátortetővel, de megtaláljuk a tetőtérbeépítéses vagy anélküli utcára merőleges gerincű nagyobb házakat és az utóbbi időben az alacsonyabb hajlásszögű tetős épületek is épültek.

Egy –egy átépítés olyan mértékben modernizálja sokszor az épületet, hogy az új, jellemzően nagyobb nyílászárókkal, a modernebb anyaghasználattal átépült háznál csak az épület külső jegyei alapján sejthetjük, hogy egy átépítés eredménye a lakóház.

Az utcakép, még ha az épülettipusok el is térnek egymástól, akkor is lehet egységes, azáltal, hogy az épületelhelyezés, a tetőmagasság, az előkert mérete azonos, így rendet visz az építésbe.

A hosszúházak utcára merőleges gerincűek, jellemzően 40-45 fokos tetőhajlásszöggel égetett agyagcserép fedéssel épültek. Utcára 1-3 ablakosak, tornácuk falazott. A sötétebb lábazatot világosabb fal emeli ki. Az oromzat fűrészelt fa díszítés nélkül, vagy falazott oromzat.

Az 1950-70-es évek kockaházai sátortetősek 38-42 fokos tetőhajlásszöggel jellemzően utcára két nagyobb méretű, gyakran háromszárnyú ablakkal. Bejáratuk oldalról kisebb előlépcsős tornáccal vagy hátulról teraszról nyílik. Jellemzően Tószegen sötétebb lábazat pasztellszínű falazat, jellemzően sárgás vagy törtfehér színben és natúr színű cserépfedés a legjellemzőbb.

A modern házak két nagy típusa képviselteti magát a településen, egyrészt a tetőtér beépítéses épületek, valamint az alacsonyabb hajlásszögű nagyobb alapterületű, tagolt tetőformájú földszintes épületek.

A településrészre elmondhatjuk, hogy a lakótelkeknél jellemző az oldalhatáron álló beépítés, a földszint vagy földszint és tetőtér beépítéses épületmagasság, a visszafogott színvilág, a természetes anyagok használata. Megfér egymás mellett a hagyományos lakóház a sátortetős kockaház és a modernebb épület is.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a település vegyes településrészén a kialakulthoz igazodva oldalhatáron álló beépítést kell alkalmazni, és a szomszédos telkeken lévő lakóházakhoz igazodva utcára merőleges gerincű házat, az utcaszakaszra jellemző tetőhajlásszöggel építsünk, vagy a sátortetős házak mellé sátortetős, vagy esetleg összetett tetőidomú épület épülhet. A szélesebb telkeken utcával párhuzamos gerincű szárnyat, vagy keresztbe beforduló belső épületszárnyat is alkalmazhatunk, vigyázva arra, hogy ne vágja ketté a kertet elő és hátsókertre.

Tószegen régen a házak elengedhetetlen tartozéka volt a tároló, mely a kerti szerszámok, a termények tárolására szolgált, mára azonban inkább gépkocsik, kerti bútorok tárolására használják. Javasolt a tárolók, a kiegészítő épületrészek főépülettel együtt tervezése, mert így összhangban, esztétikusan megvalósulhat a telek beépítése. Ugyanez igaz a kerítésekre is melyek a lakóházzal együtt egységet képeznek. A házak tartozéka a kerítés, mely egyrészt a közterülettől elválasztja az épületet, másrészt telekhatároló szerepet is betölt.

Figyeljük meg a településen a kerítések jó példáit és azokhoz hasonló, lehetőleg áttört kerítést építsünk. Az áttört kerítés kertünk átszellőzését biztosítja, valamint a kert szépségeit megmutatja.

A vegyes településrészen is jellemzően kisebb egységek 3-4 épület jellegzetes, hasonló utcaképet mutat.

KOCKAHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

Tószegen is az ország számos településéhez hasonlóan az 1950-es évek közepétől a polgáriasodó életformával párhuzamosan megjelentek a kockaházak. Elszórtan az átépülő településrészen több tipussal találkozunk és néhány tömb leválasztható, ahol csak ez az épülettipus alkot utcaképet.

A kockaházak értékeit most kezdik felfedezni. Egy – egy jól kivitelezett masszív kockaház számos építészeti lehetőséget rejt magába. Javasolt inkább bővíteni, mellé építeni, mint a jellegét teljesen átformálni, vagy új tetővel beépíteni a tetőteret. Izgalmas tereket, újfajta térkapcsolatokat kapunk hozzáépítés esetén és a homlokzat is változhat vigyázva, hogy az arányok esztétikus külső képet mutassanak.

Bár egy csomagban kezeljük őket, a kockaházak is sokfélék, mind arányuk, mind anyaghasználatuk vagy éppen belső elrendezésük miatt.

Hagyományos kockaház, a jellegzetes háromszárnyú fa ablakokkal, redőnnyel. A hagyományos színvilág a sötét, jellemzően barna lábazat a világos fal és az égetett cserép fedés. A kerítés áttört kerítésmezőkkel engedi látni az épületet és a kertet is.

Kockaház újragondolva, ahol megtartották a külső homlokzati síkot és méreteket, de új nyílászáró és tetőfedés van a házon. A színvilág, meleg, mediterrán színek, melyek a sárgából a narancsos – pirosba mennek át.

Javasoljuk, hogy a meglévő kockaházak mellé, közé is sátortetős épület épüljön, felújításnál pedig törekedjünk a letisztult formavilág megtartására.

Az épületmagasság és tetőhajlásszög, valamint a kerítésmagasság megtartása és az átszellőzés a könnyedebb természetközeli hatás elérése érdekében áttört kerítés alkalmazása egységessé teszi az utcaképet.

Átépítés esetén inkább bővítsük a házat, mint felfelé terjeszkedjünk, mert a magasság megtartásával harmonikusabb lesz a településkép, és megmarad a jellege.

MODERN TELEPÜLÉSRÉSZ

Tószegen a vasúton túl a Karai út körül jött létre közel azonos időben új osztásokkal a legfiatalabb településrész. A kor szellemének megfelelően jellemzően tetőtérbeépítéses, vagy tetőtér beépítés lehetőségű házakat építettek, melyek egész utcasorokat alkotnak.

Jellemzően azonos előkert mérettel épült, azonos gerincmagasságú és tetőhajlásszögű épületek épültek, melyek egy kiegyensúlyozott, harmonikus, tetszetős utcaképet varázsolnak. A szép utcához az azonos jellegű és magasságú kerítéseken túl hozzájárul a rendezett közterület is.

A településrészen elhelyezett családi házak utcára merőleges gerincűek, falazott oromzatúak, ahol szinte kivétel nélkül ablak nyílik az utca felé.

A bejárat többféle, némelyik az utca felé nyitott tornácú, míg másik az udvar felől megközelíthető.

A tetőtérbeépítéses házak színvilága már erőteljesebb, itt a pasztell színek mellett már határozottabb erősebb színeket is használnak, amely ha jól van összeválogatva és a területen egységesen jelenik meg, nem zavaró, hanem egy másfajta képet tükröz. A sok szín is lehet egyszerre szép, csak az arányokat, színek kavalkádját tudni kell összeválogatni.

Némelyik ház visszafogottabb színezésű, inkább természetközelibb és a megválasztott színek az épületrészleteken visszaköszönnek, így adnak tetszetős külsőt a háznak. Több épületnél a tetőtéri részen az utca felé erkélyt építettek becsalogatva így a külvilágot.

SORHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

Az 1980-90-es évek körül több településen a városiasodás jeleként és az életmód változás hatására megjelentek a sorházak. Az igény a kisebb, elsősorban pihenőkert és a gazdaságosan fenntartható lakótér miatt több sorházas rész építését jelentette Tószegen. A sorházak között is több tipust felfedezhetünk némelyik zártsorú beépítés jellegű, de van, hogy láncházakként egy-egy nyaktaggal kapcsolódnak egymáshoz.

A jellemzően tetőtérbeépítéses sorházak eredetileg közös kertjeit utólag leválasztották, az előkert díszkertként funkcionál. Egyes sorházaknál az idők folyamán némileg módosítottak a felújításoknál a homlokzatokon, és a bejárati részt is többen átépítették.

Egyes sorházaknál megmaradt a külső megjelenés, de a színezések és kerítések már nem teljesen egyformák, fokozatosan újítják őket.

Az azonos héjazat egységes képet ad a sornak és ha más színűek a falak, de nem túl hivalkodóak, akkor lehet szép, rendezett, harmonikus a külső megjelenés.

A sorházak speciális tipusa, amikor ikerházsorok épülnek. Nem teljesen folytatólagos és zárt a beépítés, szinte ikerházakként működnek, de mégis egy hosszú utcasort alkotnak. Ebben az esetben lehetőség van a házat három oldalról megnyitni, így biztosítva a benapozást és a kerthasználatot. Nagy előnye ezeknek a tipusoknak, hogy a gépkocsitároló kerten belül megoldott.

A sorházaknál javasolt a felújítások, átépítések esetén a többi egység figyelembevétele, lehetőség szerint a homlokzati színtervet egyszerre elkészíteni, így megvalósítható, hogy színben harmonizáló egységes legyen a homlokzat. A kerítés építésnél törekedjünk a magasság, a kerítés tipus és szín egymáshoz illő megválasztására. A szép, rendezett előkert szebbé és vonzóbba teszi nemcsak az épület, de az utcaképet is.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET – KISKERTEK

Tószegen a horgásztó mellett az egykori zártkertek helyén alakult ki az a kiskertes terület, ahol jellemzően a parcellákat művelik, és pihenő, szerszámos épületeket építettek fel.

A területen több helybeli és környékbeli lakos műveli területét. Jellemzően kisebb alapterületű apró házak oldalhatáronálló beépítéssel épültek. Az utcák két oldalán növényzet takarja a kerteket és teremt természetközeli körülményeket.

A házak jellemzően tetőtérbeépítéses, magastetős épületek és időszakos használatra szolgálnak. A kerítéssel körbevett telken a ház körül pihenő, vagy veteményes kertet alakítottak ki a tulajdonosok.

Jellemzően a telek előtti közterületen fákat, növényzetet találunk. A kerteken belül gyümölcsfák, szőlőlugasok adnak nyáron enyhülést. A terület tavasszal kezd éledni a téli bezártság után és tavasztól őszig nyújt aktív pihenést.

A kialakult oldalhatáron álló beépítést kövessük új épület építésénél. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc, tetőhajlásszög tekintetében pedig fontoljuk meg a környező hétvégi házakhoz való illeszkedést és érdemes a tetőtér kihasználásáról, annak beépítéséről is dönteni. A tetőtér beépítéssel teret nyerünk. A megújuló energiák használata is javasolt, a tetőfelületek alkalmasak lehetnek napelem elhelyezésére. A kis telekméretek miatt nem javasolt összetett alaprajzú, tagolt épület építése. A pihenőházak előkertjeit díszkertként használjuk és áttört kerítéssel mutassuk meg a kert szépségeit.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET - KÜLTERÜLET

Tószegen jellemzően a beépítésre nem szánt területek a külterületi egybefüggő mezőgazdasági területek, melyeket telephelyek, természetes vízfolyás, erdősávok szabdalnak és tesznek egyedivé. Tószegen jellemzően a Szolnokhoz közeli külterületi részen egybefüggő iparterület található nagy ipari csarnokokkal. Nem jellemzők a külterületre a tanyák. A belterület mellett található A Rétpart major, ahol állattartással foglakoznak.

Az Alföldi településekhez hasonlóan Tószegen is viszonylag nagy a külterület, ahol jellemző a mezőgazdasági területhasználat.

Tószeg természeti szépségei közé tartozik a Tisza folyó és ártéri galériaerdeje, valamint a Jászkarajenői puszták védett területe.

A Tisza folyó medre és partja az országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt álló terület a Közép – Tiszai Tájvédelmi Körzet része. A területen a növénytársulások, madár- és állatvilág védelme kiemelt jelentőségű.

A külterület nyugati részén található a Jászkarajenői puszták Natura 2000 különleges madárvédelmi és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, ahol az ott élő állat és növényfajok élőhelyének megóvását biztosítani kell.

A külterület természetvédelemmel érintett területein kerüljön előtérbe a természetvédelem, a meglévő növény és állatvilág védelme. Épületek, építmények csak tájba illesztett módon létesüljenek.

GAZDASÁGI TERÜLETEK

Tószegen a 4625 jelű országos mellékút mellett Szolnok irányában alakult ki nagy egybefüggő iparterület. Az iparterületen jellemzően kerékpárgyártás, összeszerelés és építőanyag gyártással foglalkoznak. A nagy könnyűszerkezetes épületek meghatározó elemi a tájnak.

A belterület nagy ipari vállalkozása, a mikrobuszok lakóbusszá történő átszerelésével foglalkozó cég, amely az elmúlt években jelentős fejlesztéseket valósított meg.

Új csarnok és a közút közötti erdősáv elválasztja a telephelyet és látványtakarást biztosít.

KÜLTERÜLET

Tószeg külterülete jellemzően mezőgazdasági terület, az egybefüggő iparterület, a Tisza folyó és a Horgásztó körül kialakult kiskertek tagolják.

A külterületre nem jellemző a tanya, nagyobb majorok sem alakultak ki, a belterület melletti Rétpart major állattartással foglalkozik.

A külterület természetvédelemmel érintett területein kerüljön előtérbe a természetvédelem, a meglévő növény és állatvilág védelme. Épületek, építmények csak tájba illesztett módon létesüljenek.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

A kézikönyv fejezete segítség szeretne lenni, megfogalmazva a belterület sokszínűségét, de mégis egységes településképet, ajánlást próbál adni arra, hogy hogyan őrizhetjük meg Tószeg hangulatát, hogyan erősíthetjük a kialakult hagyományokat, hogyan építhetünk modern, de nem hivalkodó épületet.

TELEPÍTÉS

Az átépülő településrészen megállapíthatjuk, hogy jellemzően oldalhatáronálló beépítés alakult ki. A beépítés sokszínű, azonban egyes utcaszakaszokon azonos jellegű átépítés történik. Általában utcára merőleges nyeregtetejű, vagy sátortetős kockaházak találhatók a településrészen. Nem javasolható a zártsorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné.

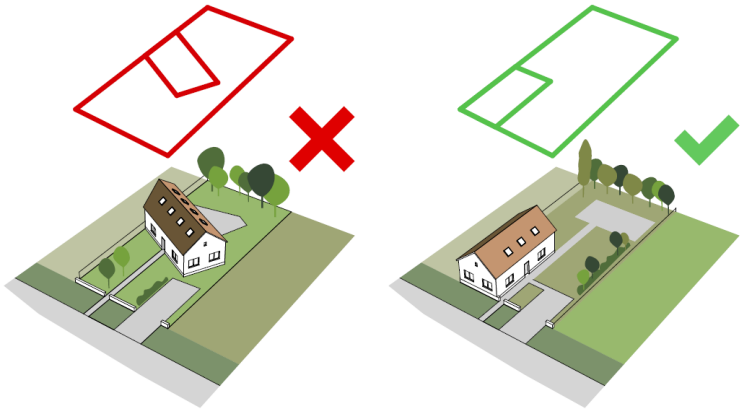

Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növénysávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Tószeg átépülő településrészén hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a terület egészére a földszintes, földszint + tetőrbeépítéses házak a jellemzők.

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Tószegen a belterület nagy részét kitevő átépülő településrészen a tetőhajlásszög csak egyes utca szakaszokon egyforma. Nem jellemző a lapostető és javasoljuk továbbra is megőrízni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastetős épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt, továbbá a magastető alatt kialakuló padlástér tárolóhely is lehet, vagy esetlegesen egy későbbi tetőtérbeépítést is lehetővé tesz. A folyamatos átépítés hatására az utóbbi időben több alacsonyabb hajlásszögű, 20 – 25 fok körüli mediterrán stílusú épület épült. Akkor válasszuk ezt az épülettipust, ha a környezetben már ilyen házak épültek és elég széles a telek a ház megvalósításához. A mediterrán házaknál nagyobb telekméret szükséges, a ház szépsége akkor érvényesül, ha rendezett nagy terület veszi közre.

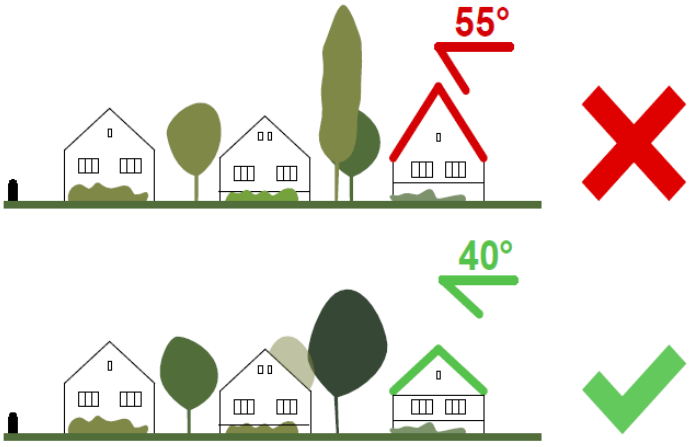

TETŐFORMA

Az átalakuló településrészen a tetőforma jellemzően a nyeregtető, utcára merőlegesen és ennek kontyolt változatai, jellemzően falazott oromzattal és beékelődve egy-egy tetőtérbeépítéses épületnél is nyeregtető alakult ki, valamint sátortetővel is találkozunk. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a tipust ne válasszák.

Kívánatos az illeszkedés vizsgálata, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor ne válasszunk túl összetett tetőformát, hanem próbáljuk követni a hagyományos formavilágot.

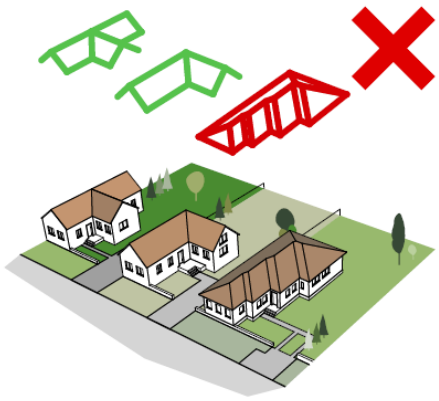

Amennyiben az utcarészleten sátortetős épületek állnak, akkor oda modernebb köntösben újragondolva hasonló kerüljön és kerüljük a túl szabdalt, tördelt tetőformát.

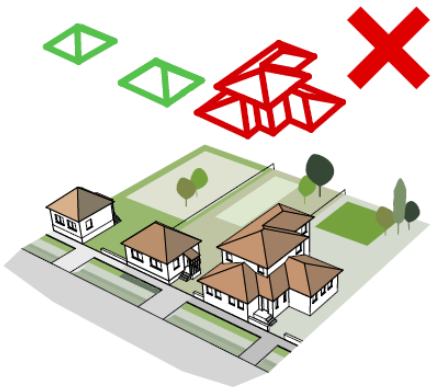

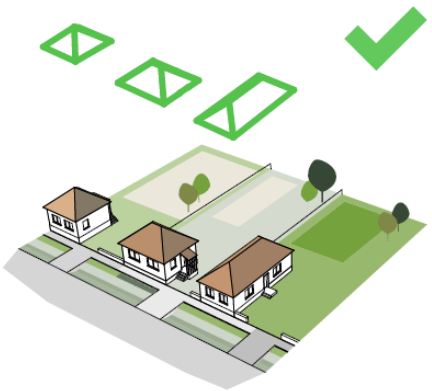

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

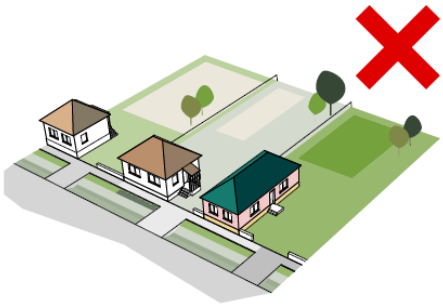

KERÍTÉS

Tószegen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrízni.
Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

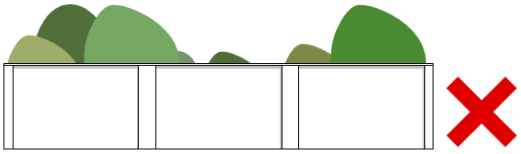

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel

KOCKAHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

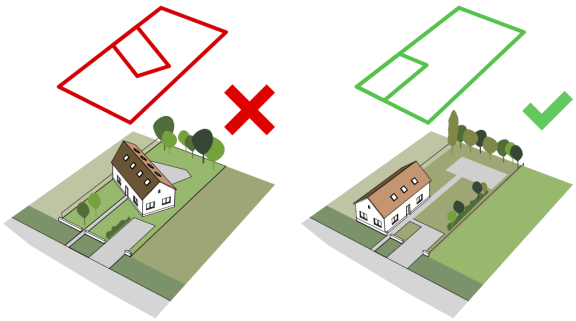

Az 1960-70-es években épült kockaházaknál megállapíthatjuk, hogy teljes mértékben oldalhatáronálló beépítés alakult ki. Jellemzően sátortetős épületek alakultak ki. Nem javasolható a zártsorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné, továbbá a szabdonálló beépítés is csak nagy telekszélesség esetén elfogadható. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növénysávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik, vagy a lakóház kertkapcsolatát a hátsókert felé nyitva egy átmenetet képez a zárt térből a természeti környezetnek.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a földszintes házak a jellemzők. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A tetőhajlásszög ezen a településrészen egyforma. Nem jellemző a lapostető és az utcára merőleges, vagy azzal párhuzamos nyeregtető, ezért javasoljuk továbbra is megőrízni ezt a településképet, így a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög épüljön.

TETŐFORMA

A településrészen sátortetős épületek alakultak ki. Nincs manzardtető és nyeregtető sem, így javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezeket a tipusokat ne válasszák.
Felújítás, átalakítás esetén is javasoljuk a tetőforma megőrzését.

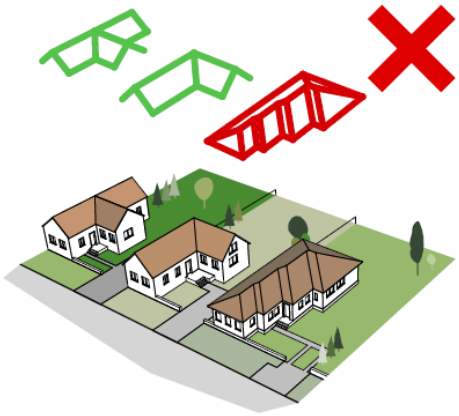

A sátortetős épületeket is át lehet alakítani, modernizálni anélkül, hogy kialakult külső formájuk megváltozna, ezért javasolt modernebb köntösben újragondolva hasonló építése.

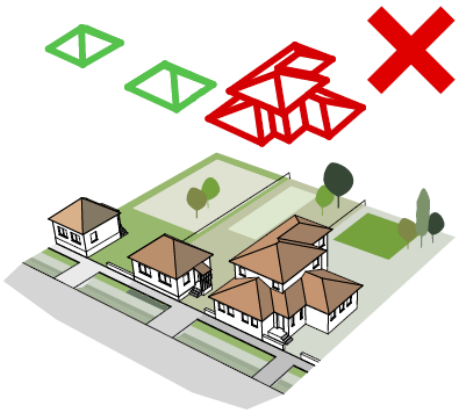

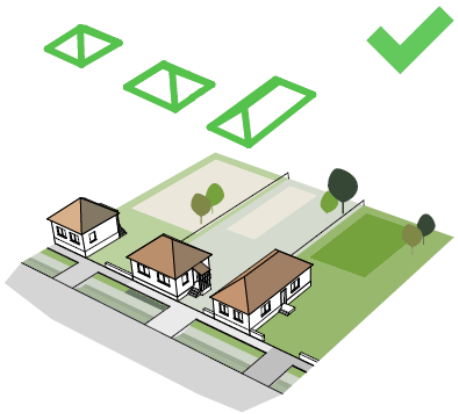

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Jellemzően sárgás, drappos színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

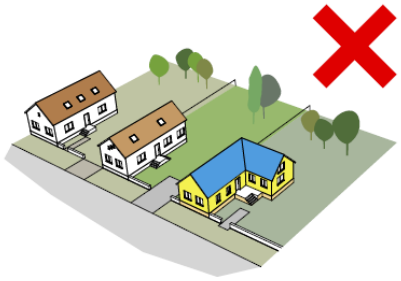

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Egyes épületeken hagyományos palafedés van. Javasoljuk héjazatcsere esetén a természetes anyagok és a natur, vörös, barnás színek használatát. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

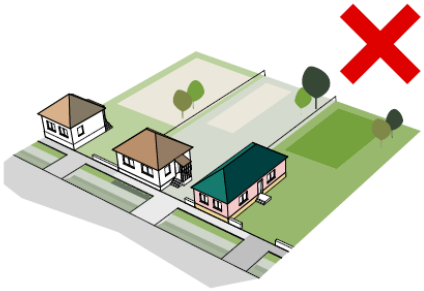

KERÍTÉS

Tószeg ezen településrészén az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrízni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését. Anyaghasználat tekintetében a falazott lábazat és kerítésoszlop alakult ki, míg a kerítésmezők fémből vagy fából készültek.

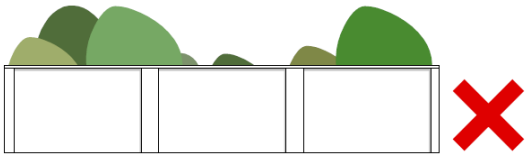

A teljesen zárt kerítés nem elfogadható

Ajánlott áttört kerítés építése, mely 1/3-ad lábazat, 2/3-ad áttört rész

MODERN TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Tószegen a Karai út körül közel azonos időszakban tetőtérbeépítéses házakkal beépült utcákban oldalhatáron álló beépítés alakult ki.

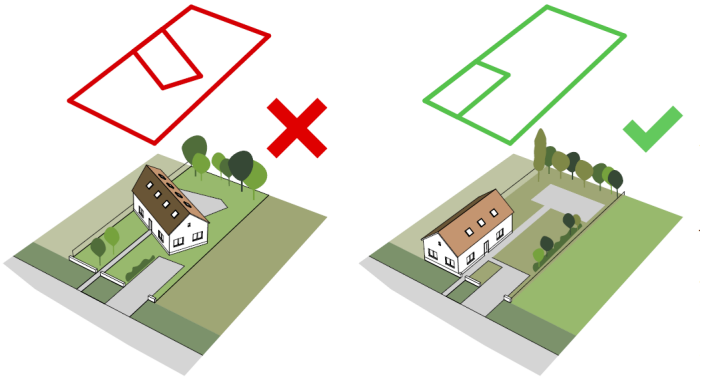

Nem javasolható a zártsorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné, és a szabadonálló beépítés se szerencsés utcakép szempontjából. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépület nyitottá válhat az oldal és a hátsókert irányába, így teremtve meg a természetközeliséget.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a földszint+tetőtérbeépítéses házak a jellemzők.

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A tetőhajlásszög ezen a településrészen közel egyforma. Nem jellemző a lapostető, a sátortető és manzardtető, ezért javasoljuk továbbra is megőrízni ezt a településképet, így a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög épüljön.

TETŐFORMA

A településrészen utcára merőleges nyeregtetős épületek alakultak ki. Nincs manzardtető és sátortető sem, így javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezeket a tipusokat ne válasszák.

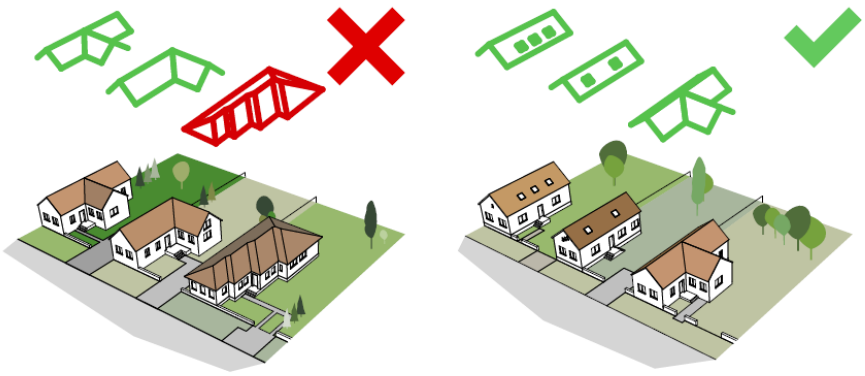

Felújítás, átalakítás esetén is javasoljuk a tetőforma megőrzését. Amennyiben utólagos tetőtérbeépítés történik, javasoljuk a tetőforma megtartását.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen a pasztellszínek mellett az erőteljesebb meleg színekkel is találkozunk. Vigyázzunk a színezéssel, mert egy-egy utcakép színes házakkal is lehet hangulatos, de az utcaképből kiemelkedő, rikító színek megváltoztatják az utca stílusát.

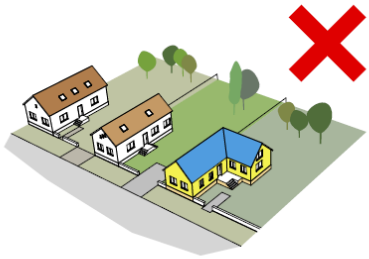

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a cserépfedés a jellemző. Javasoljuk héjazatcsere esetén a természetes anyagok és a natur, vörös, barnás színek használatát. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

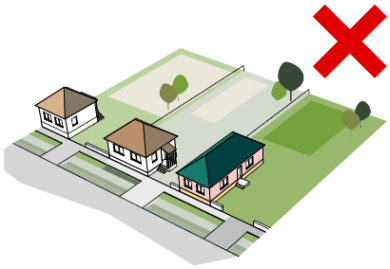

KERÍTÉS

Ezen a településrészén az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését. Anyaghasználat tekintetében a falazott lábazat és kerítésoszlop alakult ki, míg a kerítésmezők jellemzően fából készültek, sok esetben a terasz vagy erkély korlátjával harmonizálva.

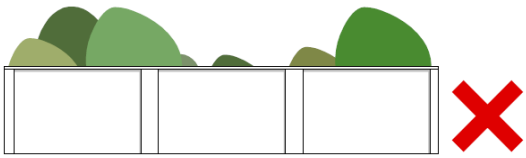

A teljesen zárt kerítés nem elfogadható

Ajánlott áttört kerítés építése, mely 1/3-ad lábazat, 2/3-ad áttört rész

SORHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A sorházas településrészen a zártsorú beépítés és a kialakult láncházaknál az ikres beépítés az elfogadható.

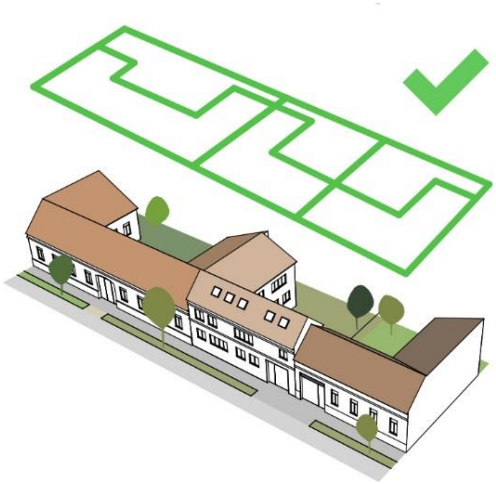

Átépítés esetén mindenképpen maradjon meg a telepítés, hogy az egységes utcakép megőrzése biztosított legyen.

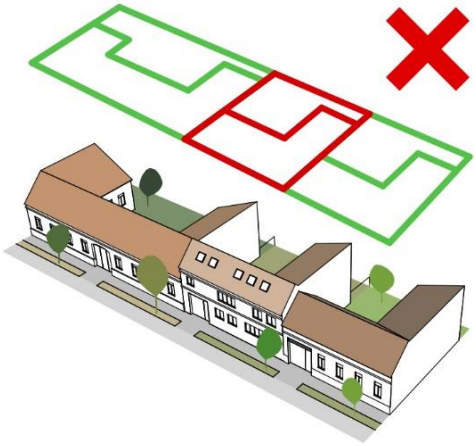

A telepítés során vegyük figyelembe a kialakult előkertet és a már meglévő beépítési vonal továbbra is maradjon meg.

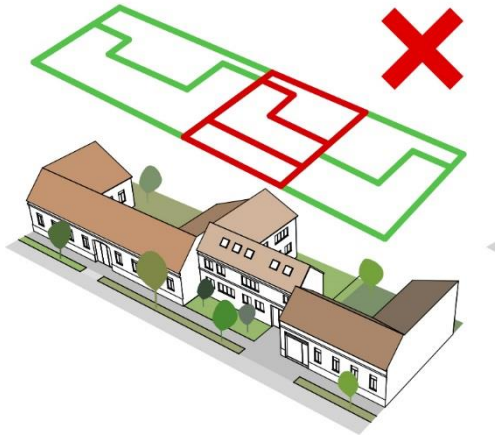

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen azonos épületmagasságokkal találkozunk a sorházak tipusától függően. A területen jellemzően néhány évtizedig teljes átépítésre nem kell számítani, így az épületmagasság egyforma marad.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A tetőhajlásszög a terület jellege miatt ezen a településrészen teljesen egyforma. Amennyiben tetőcserére kerül sor meg kell őrízni az eredeti hajlásszöget, ezáltal biztosítható az egységes utcakép és a sorház jellegének megőrzése.

TETŐFORMA

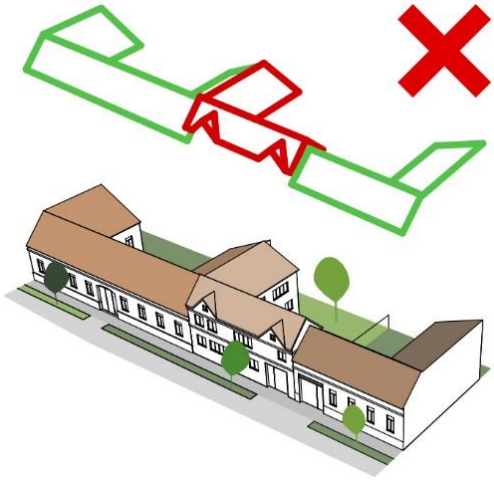

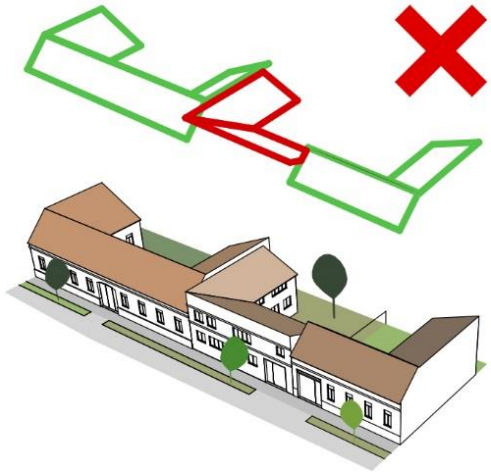

A településrészen utcával párhuzamos nyeregtető alakult ki, a tetőtérbeépítés különböző formájú tetőablakaival. Felújítás, átalakítás esetén is javasoljuk a tetőforma megőrzését, és a felújítást lehetőleg a teljes házsoron egyszerre készíttessük.

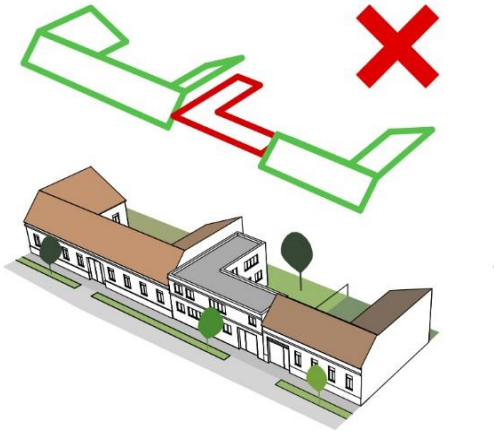

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A sorházak az átadáskor azonos színűek, egységesek voltak, de a folyamatos karbantartás miatt mára több színárnyalat dominál. Javasoljuk lehetőség szerint az egységes homlokzati felújítást, vagy homlokzat színezési terv készítését, amely biztosítja, hogy a teljes felújítás befejezése után egységes utcakép alakuljon ki. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a cserép a jellemző. Egyes épületeken hagyományos palafedés van. Javasoljuk héjazatcsere esetén a természetes anyagok és a soron belül az azonos színek használatát. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

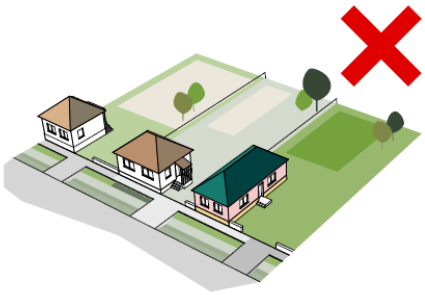

KERÍTÉS

A sorházas településrészen az áttört, viszonylag alacsony kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt és magas kerítés építését. Anyaghasználat tekintetében lehetőleg fából készült kerítést építsünk azonos magassággal.

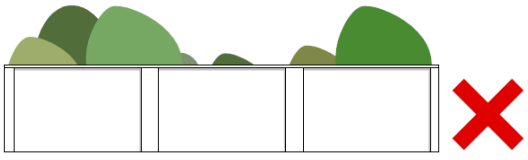

A teljesen zárt kerítés nem elfogadható

Ajánlott áttört kerítés építése, mely 1/3-ad lábazat, 2/3-ad áttört rész

KERTEK

A belterület melletti egykori zártkertek mára átalakultak, jellemzően pihenőházas területként használják. Az időszakos használat és a pihenő jelleg miatt kisebb telkeken, viszonylag közel egymáshoz apró épületek épültek. Ezeken a területeken is fontos, hogy a már kialakult utcaképbe illő épületek jöjjenek létre.

TELEPÍTÉS

A kertes területen oldalhatáronálló épületelhelyezés az általános. Az épületek telken belüli elhelyezkedése utcával párhuzamos és arra merőleges gerincű.

Ezen a településrészen a pihenőházak telepítése akkor megfelelő, ha utcával párhuzamos a homlokzati falszakasz, majd arra merőleges gerincű a tető. A telekhasználat és utcakép szempontjából az 5 méteres előkert a megfelelő, mert így az épület mögött marad hely a pihenőnek vagy veteményes kertnek.

A telek közepére való telepítés nem ajánlott, mert az általános telepítési ritmust felborítja. Nem ajánlott továbbá az elforgatott épületelhelyezés sem.

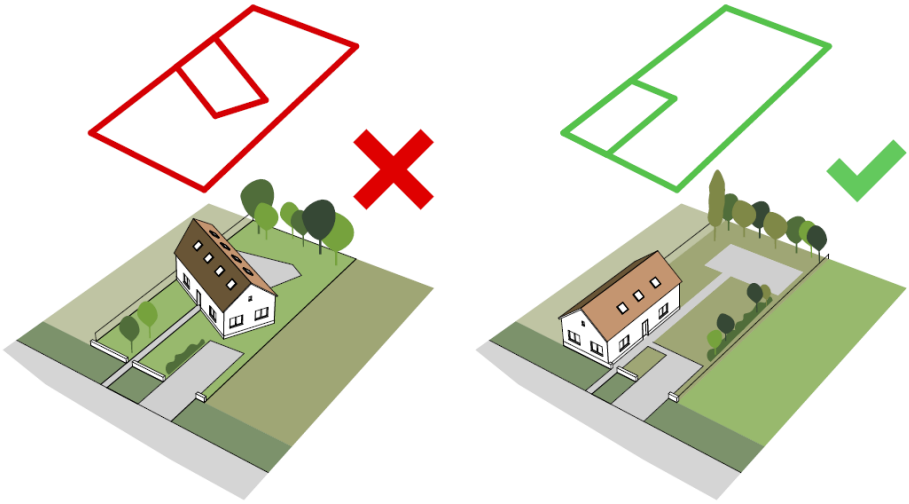

ÉPÜLETMAGASSÁG

A pihenőházas kertekben jellemző a kis alapterületű földszint + tetőtérbeépítéses épület.

A meglévő pihenőházak közé hasonló épületmagasságot javaslunk.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A területen a tetőhajlásszög közel azonos 40-50 fokos. Erre a részre nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető.

Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

Jellemzően utcára merőleges gerincű nyeregtető alakult ki, melyet továbbra is javasolt megőrizni. Kerülni kell a bonyolult tetőidomokat.

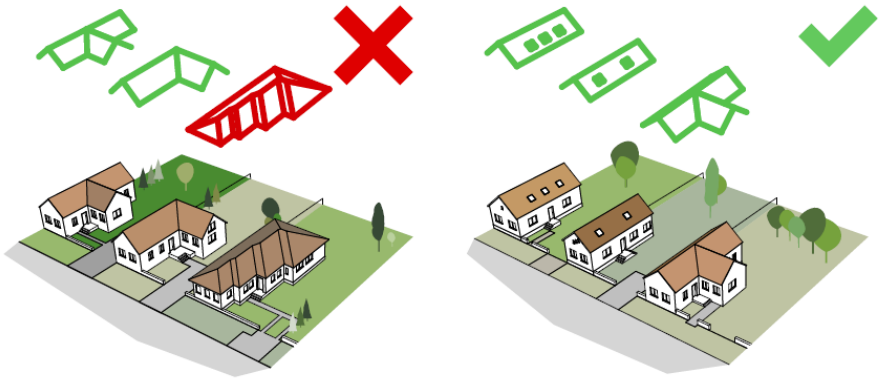

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

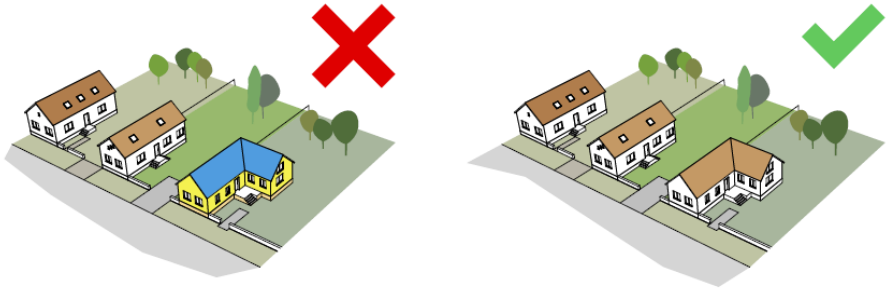

Jellemzően a pihenőházas üdülőterületen világos színű falazat alakult ki, nem hivalkodó színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

KERÍTÉS

Jellemzően a területen teljesen áttört kerítés alakult ki, általában fémből. Továbbra is meg kell őrizni az áttört jelleget, kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

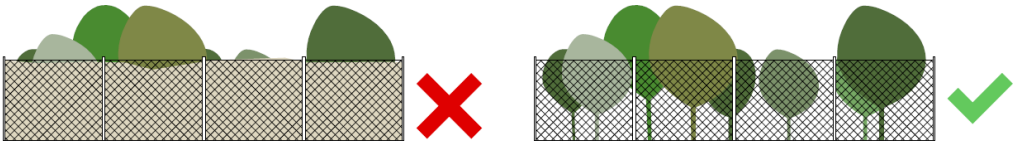

Áttört kerítések nádszövettel való zárása nem javasolt

Teljesen áttört drótfonatos kerítés a javasolt

ÉPÜLETRÉSZLETEK

TORNÁCOK

Tószegen az egykori népi lakóházak átépültek, így a tornác teljesen új értelmet kapott. A régi tipusú lakóházaknál a kinti és benti világ kapcsolataként használták a tornácot. A modernebb épületeknél a tornác helyét átvette a folyosó, vagy előtér, esetlegesen veranda.

A néhány átépített régi háznál a tornácot is teljes egészében beépítették megnövelve így a lakóteret.

A kockaházaknál a bejárat vagy kisebb szélfogóból vagy teraszról nyílik. Javasolt a ház bejáratánál, mintegy zsilipszerűen szélfogót, teraszt vagy tornácot kialakítani, ami mintegy átmenet a kinti térből a benti tér felé. Az épület bejáratánál egy átmeneti zónát képez, így elkerülhetjük a belső tér hirtelen lehűlését télen és ugyanennek jótékony hatása nyáron is érződik, amikor a forróság nem árad be a lakásba.

Az előtér modernebb változata, ahol a bejárati ajtó előtt egy fából ácsolt esővédő előteret alakítottak ki.

Sok esetben az újabb építésű házaknál tudatos tervezéssel visszaköszönnek a régi elemek, így a tornác is. Ebben az esetben is új értelmet kapott, mintegy külső előtér funkcionál.

AJTÓK, ABLAKOK

Sokszor mondják az ablak a ház „szeme”. Elképzelhetetlen a ház ablak nélkül, amely egyszerre jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. Az ablakok is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak.

Kezdetben kicsi, kétszárnyú, biztonsági okból beépített rácsú ablakok voltak, majd a ház növekedésével az ablak is növekedett. A kockaházaknál már háromszárnyú ablakok voltak, majd a modernebb épülettipusnál az ablakszárnyak is megnövekedtek.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyítjuk meg, ez teremt kapcsolatot a külvilággal.

Régebben a sötétebb nyílászárók (barna, zöld) voltak elterjedve, majd egy időben fehér nyílászárók épültek be.

Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, lehetőleg hagyományos színek (fehér, barna, olajzöld) alkalmazását. Az utca homlokzaton érdemes a sötétítés és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy- egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház dísze lehet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Jellemzően a régi típusú házakat meszelték és a fertőtlenítés miatt is leggyakrabban fehér színűek, míg a lábazat eltérő sötét színű. Valamikor ilyen házak épültek Tószegen is, azonban mára már ez a háztipus eltűnt, átépült. A kockaházaknál a kőporozás terjedt el fehér vagy sárgás, drappos színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékkel felületkezeltek és jellemzően teltebb, erőteljesebb, melegebb színekkel színezik. Az elmúlt években egyre több családiházat utólag hőszigeteltek, felújítottak. Javasoljuk az utólagos hőszigetelés esetén a külső homlokzati színezést az utcakép és a szomszédos épületek figyelembevételével megvalósítani.

Javasoljuk a visszafogott színvilág alkalmazását, kerüljük a túl erős, rikító színek használatát.

RÉSZLETEK

Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy deszkaoromzatot, vagy éppen nyílászáró részletet jelentenek. Ezek nélkül a részletek nélkül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egydivé a házakat.

KERÍTÉSEK

A kerítések Tószegen sokfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. Anyaghasználat szerint találkozunk fémkerítéssel, falazott vagy beton lábazatú fémkerítéssel, de megfigyelhetünk áttört beton kerítést és olyant is, ahol a beton lábazatot és oszlopok közét fa pallók töltik ki.

Kerítésünk lehetőleg áttört, az épülethez illő színvilágú és a szomszédos kerítésekhez alkalmazkodó magasságú legyen.

RÁKÓCZI F. U.
47/A

KERTEK

A kertek egy része pihenőkert, füvesítéssel, néhány bokorral, cserjével.

A kertek másik nagy tipusa a konyhakert, mely a család számára a mindennapok zöldségeit, gyümölcseit biztosítja.

Kertünk művelésénél törekedjünk a harmóniára, legyen esztétikus, rendezett a kert kialakítása.

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

Tószeg utcáit járva találkozunk az épületelhelyezéssel, megfigyelhetjük a jellemző beépítési módot, az épületmagasságokat, a homlokzatok sokféleségét. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

Hagyományos kockaház szépen felújítva, arányos homlokzatszerkesztéssel.

Hagyományos kockaház pasztell színekkel.

Tetőtér beépítéses épület visszafogott színvilággal. A nyílászárók színe a homlokzati színnel harmonizál, a cserép színe a lábazatnál visszaköszön.

Modern családiház igényes környezettel, megfelelő arányokkal, egymással harmonizáló színvilággal. A modern forma nem hivalkodó, megteremti a kertkapcsolatot. A kerítés illeszkedik a ház stílusához, a későbbiekben kialakítandó előkert és közterület határolását mutatja.

Modern épület tagolt, de nem hivalkodó tetővel, természetesen harmonizáló színekkel. A cserépfedés és ereszdeszkázat egymást kiegészíti és hangsúlyos részévé teszi a tetőt az épületnek.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Tószegen a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket.

A vadászház stílusos, természetes útbaigazító táblája jó példája a nem hivalkodó, esztétikus tájékoztatásnak.

A gyógyszertár egyszerű cégére színével is harmonizál a környezettel, jó példa arra, hogy hogyan lehet valami diszkréten informatív.

Nagyon szép kivitelű a református lelkészi hivatal táblája, amely nem hivalkodóan tükrözi a szellemiséget.

Az egyéb műszaki berendezésekhez soroljuk a jellegzetes kutat is, mely nemcsak díszít, de funkcionálisan használható.

A külterületen reklámtáblák, világító fények, óriásplakátok ne kerüljenek elhelyezésre, mert a tájképvédelem ezáltal nem biztosított.

A kézikönyvet lapozgatva a településen építeni szándékozó megismerve Tószeg értékeit, jellegzetességeit, a kialakult településképet, figyelembe véve az ajánlásokat környezetbeillő és esztétikus épületet építhet.

A kézikönyv betölti küldetését, ha a településkép jellegzetességei megőrzésre kerülnek, és az új épületek építésénél, vagy felújítás, átalakítás esetén figyelembe veszik az adottságokat.

Készült:
Tószeg Község Önkormányzata megbízásából 2017. évben

Készítette:
Kiszelovics Ildikó vezető településtervező
Kiszelovics Attila Egyéni Vállalkozó

Főépítész:
Kiszelovics Ildikó

A kézikönyv készítésénél felhasznált források:

- *Adatok Szolnok Megye Történetéből (Levéltári kiadvány)*
- *Jurkovics János Tószeg története*
- *Tószeg község honlapja*
- *Településrendezési terv megalapozó vizsgálat*
- *Településrendezési terv helyi értékvédelmi vizsgálat*
- *Katonai felmérés térképei*
- *Magyarszéphely minta településképi arculati kézikönyv*
- *Az építészeti útmutató ábrái a Lechner Tudásközpont digitális egyeztetőfelületének mintaábrái felhasználásával készültek.*